

LUNDS
UNIVERSITET

Sociologiska institutionen

I skuggorna av det svenska samhället

En studie kring samhällets skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor i Sverige

Författare: Sandra Lindström

Kandidatuppsats: SOCK07, Distans, 15 hp

Vårterminen 2022

Handledare: Jan-Olof Nilsson

Abstract

Författare: Sandra Lindström

Titel: I skuggorna av det svenska samhället

Kandidatuppsats: SOCK07, 15 hp

Handledare: Jan-Olof Nilsson

Sociologiska institutionen, vårterminen 2022

Denna studie syftade till att få en djupare förståelse kring hur gömda kvinnors livssituation ser ut och vilken roll som det svenska samhällets skydd och stöd har i kvinnornas livssituation och vardag, samt vilka eventuella konsekvenser kvinnorna får i sin vardag med bakgrunden av det stöd och skydd som samhället erbjuder.

De material som använts inom studien bygger huvudsakligen på den skuggrapport som Nätverket Gömda Kvinnor i oktober 2021 sammanställde och lämnade in till FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling (CAT). Det insamlade material som använts inom studien har kritiskt analyserats genom en innehållsanalys, där även semistrukturerade intervjuer har använts som metod. Studiens teoretiska ansats har sin grund i radikalfeministisk teori och socialpsykologisk teori.

Resultatet av studien visade bland annat att det stöd och skydd som samhället erbjuder gömda kvinnor inte fungerar fullt ut i praktiken, det har inte de skydd och stöd funktioner som de syftar till. Stöd och skyddet som samhället erbjuder kvinnorna utgörs av brister och systemfel som utsätter kvinnorna för en direkt fara, där kvinnorna själva har tilldelats ansvaret för att upprätthålla skyddet och ensamma ansvarar för konsekvenserna av systembrister och den mänskliga faktorns handhavandefel kring utlämnandet av kvinnornas skyddade uppgifter till obehöriga. Studien visar att upprätthållandet av skyddseffekten tvingar kvinnorna att helt eller delvis bryta med sina tidigare trygga sociala band, vilket begränsar deras liv och påverkar deras livssituation negativt.

Nyckelord: Gömda kvinnor, skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor, FN:s tortyrkommitté, Skyddade personuppgifter, utanförskap, mänskliga rättigheter

Innehållsförteckning

Abstract	1
Innehållsförteckning	2
1. Inledning	1
1.1 Problemformulering	1
1.2 Syfte och frågeställningar	2
1.2.1 Frågeställningar:	2
1.3 Avgränsningar	2
2. Tidigare forskning	2
2.1 Våldsutsatta kvinnor - gömda och glömda?	3
2.2 G(l)ömda kvinnor i samhället	3
2.3 Gömda kvinnor är glömda kvinnor	4
2.4 86 Gömda kvinnor och deras 128 barn	5
2.5 Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics and Violence Against Women of Color	5
2.6 Sammanfattning av tidigare forskning	6
3. Teoretiska utgångspunkter	6
3.1 Radikalfeministisk teori	6
2.2 Socialpsykologisk teori	8
4. Metod	11
4.1 Insamling av material	11
4.2 Bearbetning och analys av materialet	12
4.3 Forskningsetiska perspektiv	14
5. Resultat och Analys	14
5.1 Bakgrunden till skuggrapporten	15
5.2 Sammanfattning av skuggrapporten	15
5.3 Eftervåldet och en ny förövare i form av samhället	16
5.4 Samhällets skydd	19
5.5 Samhällets stöd	23
5.6 De ideella skyddet och stödet	25
5.7 "Ett ofrivilligt utanförskap"	27
6. Slutsatser och avslutande diskussion	28
7. Referenslista	31
8. Bilagor	35
Bilaga 1: Intervjuguide (Jenny Westerstrand)	35
Bilaga 2: Intervjuguide (Adine Samadi)	36

1. Inledning

I oktober 2021 lämnade det underjordiska Nätverket Gömda Kvinnor in en skuggrapport till FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling (CAT). Nätverket menar att den svenska staten utsätter våldsutsatta kvinnor och barn som lever gömda i Sverige för tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling och med det bryter mot FN:s stadgar inom konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling som trädde kraft i Sverige 1987 (SÖ 1986:1, Proposition 1985/86:17). Skuggrapporten presenterades inför FN:s tortyrkommitté på plats i Genève den 8 november 2021 av riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige - Roks ordförande Jenny Westerstrand. Rapporten kom att bli en del av tortyrkommitténs åttonde periodiska granskning kring hur Sverige efterlever de lagstiftade stadgarna inom konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande (Committee against Torture 2021).

Nätverket Gömda kvinnor är ett underjordiskt nätverk som startade under januari 2020 och består av kvinnor som har utsatts för våld, hot och trakasserier från en man de har eller har haft en relation till och i vissa fall även av deras familj. Olika myndigheter i Sverige har bedömt att mannen utgör en fara för kvinnans säkerhet och liv, och har därmed beviljat henne skydd. Kvinnorna inom nätverket har i media kallats för "gömda kvinnor" och har framförallt uppmärksammats i tidskriften Aftonbladet av journalisten Kerstin Weigl (Weigel 2020).

1.1 Problemformulering

Aldrig tidigare har gömda kvinnors livssituation ingått eller lyfts inom FN:s tortyrkommitté i deras granskning kring hur Sverige efterlever konventionens lagar. Inte heller har det tidigare gjorts en studie kring om den svenska staten utsätter gruppen gömda kvinnor för tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling och med det bryter mot FN konventionens stadgar. Inom forskningsfältet är forskning och kunskap kring gruppen gömda våldsutsatta kvinnor i Sverige bristfällig. Genom att analysera den skuggrapport som Nätverket Gömda Kvinnor sammanställde och lämnade in under oktober 2021 till FN:s tortyrkommitté kan en djupare förståelse och kunskap skapas kring den livssituation som kvinnorna lever under och vilken roll som samhället har i kvinnornas livssituation och i det som rapporten benämner som eftervåld.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att få en djupare förståelse kring hur gömda kvinnors livssituation ser ut och vilken roll som det svenska samhällets skydd och stöd har i det som nätverket i sin skuggrapport till FN:s tortyrkommitté benämner som eftervåldet. Studiens syfte är att studera samhällets skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor i Sverige, samt vilka konsekvenser som samhällets stöd och skydd får för kvinnorna i deras vardag. Studien kommer ge en ökad förståelse och kunskap kring gruppen gömda kvinnors livssituation och kring vilken roll samhället har kring det som benämns som eftervåldet.

1.2.1 Frågeställningar:

- Hur ser det svenska samhällets skydd och stöd ut för gruppen gömda kvinnor.
- På vilket sätt menar Nätverket Gömda Kvinnor att den svenska staten utsätter gömda kvinnor för tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling och med det bryter mot de stadgar som finns inom FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling (CAT)?
- Vilka konsekvenser får gömda kvinnors livssituation med bakgrund av det stöd och skydd som samhället erbjuder?

1.3 Avgränsningar

Studiens huvudfokus kommer utgöra skuggrapportens avsnitt: Samhällets skydd och stöd. Studien kommer även att ha sin huvudfokus kring de konsekvenser som samhällets skydd och stöd får för kvinnornas livssituation och vardag. Utifrån denna studies syfte och frågeställningar kommer inte ett internationellt perspektiv ingå, studien kommer enbart att behandla det svenska samhällets skydd och stöd för gömda kvinnor samt vilka konsekvenser kvinnorna får av det skydd och stöd som den svenska staten erbjuder kvinnorna. Denna studie kommer heller inte innefatta de gömda barnen eller ha en analys utifrån ett barnperspektiv. Inte heller kommer en närmare analys kring våld i nära relationer att innefattas inom denna studie.

2. Tidigare forskning

Utifrån denna studies syfte och frågeställningar har sökningarna kring tidigare forskning haft sitt fokus på Sverige. För det material som har inhämtats via webben har sökmotor Google

och Google scholar använts i sökandet efter relevanta artiklar, undersökningar och forskningsprojekt med fokus på Sverige. Webbens sökfunktion har använts där sökord som “gömda kvinnor”, “gömda kvinnor Sverige”, “våldsutsatta gömda kvinnor”, “våldsutsatta gömda kvinnor Sverige”, “kvinnor med skydd”, “kvinnor med skyddade personuppgifter” och “kvinnor med skyddad folkbokföring” har använts. Resultatet av sökningarna visar att forskning och information kring gruppen gömda kvinnor som denna studie syftar kring är bristfällig. De sökresultat som kom upp kring gömda kvinnor har fokus på asylsökande och papperslösa kvinnor i Sverige. Sökresultat kring livsvillkoren för kvinnor med skyddade personuppgifter och skyddad folkbokföring är även den i stort sett obefintlig. Gruppen gömda kvinnor som denna studie syftar till förekommer inom sökningarna i en begränsad omfattning, där gruppen oftast förekommer som en del inom ett annat forskningsområde där forskningen har ett annat huvudfokus. Utifrån att tidigare forskning inom området är ringa har relevanta studentuppsatser använts inom denna studie.

2.1 Våldsutsatta kvinnor - gömda och glömda?

Sandra Lundins (Magisteruppsats i juridik. Göteborgs universitet 2021) studie har som syfte att undersöka om en utökning kring användning av fotboja kan vara ett rättsligt verktyg i regeringens arbete med att uppnå jämställdhetsmål. Lundins studie har ett fokus kring att synliggöra det rättsliga skyddet som våldsutsatta kvinnor erbjuds av samhället före, under och efter en straffrättslig domstolsprocess i Sverige. Lundin genomförde en empirisk studie med 41 kvinnor som lever gömda i Sverige. Resultatet från studien visar att kvinnorna begränsas av det rättsliga skyddet som samhället erbjuder, där skyddet påverkar kvinnornas livsvillkor och mänskliga rättigheter negativt. Resultatet visar även att kvinnorna tilldelats ansvaret för upprätthållandet av skyddsåtgärderna som de beviljats av samhället. Studien visar på flera svårigheter inom rättsområdet våld i nära relationer, där våldsutsatta kvinnors behov av ett välfungerande skydd från samhället är stort. Lundin slutsats är att det skydd som samhället erbjuder våldsutsatta kvinnor inte fungera tillfredsställande i praktiken.

2.2 G(I)ömda kvinnor i samhället

Emma Hedin och Madeleine Wibergs (Kandidatuppsats i sociologi, Uppsala universitet 2020) studie har som syfte att undersöka hur kvinnor som lever med skyddade personuppgifter i Sverige ser på sin vardag, sin identitet och sin tillit till det svenska samhället och till människor i deras närmaste omgivning. Hedin och Wiberg genomförde nio intervjuer med

kvinnor som lever med skyddade personuppgifter. Resultat från studie visar att kvinnornas personliga utveckling till viss del upphört. Kvinnornas liv har satts på paus genom de förändringar och begränsningar som skett kring deras livssituation. Kvinnornas vardagsliv påverkas negativt av att leva med skyddade personuppgifter, där kvinnornas utsatthet skapat en bristande tillit till sin omgivning, myndigheter och samhället. Majoriteten av de deltagande kvinnorna i studien känner sig åsidosatta av samhället och att deras rättigheter nonchaleras. Kvinnorna upplever att myndigheterna och samhället fränsäger sig ansvar för deras livssituation genom att skyddsplacera dem på ett skyddat boende. Studien visar att kvinnorna upplever en avsaknad av upprättelse från samhället genom att det är kvinnorna som tvingas leva begränsade medan gärningspersonen oftast går fri. Det framkommer dock i studien att kvinnorna upplever en form av upprättelse och känsla av att bli trodda genom att de blivit beviljade skyddade personuppgifter från samhället.

2.3 Gömda kvinnor är glömda kvinnor

Ronja Andersson och Emma Strömbäcks (Kandidatuppsats i socialt arbete. Umeå Universitet 2021) studie är baserad på empiriska materialet av 40 olika berättelser från kvinnor som lever gömda. 15 av dessa berättelser har valts ut av Andersson och Strömbäck för en djupare analys. Syftet med studien är att undersöka de erfarenheterna som våldsutsatta kvinnorna hade kring att vara gömd. Berättelserna Andersson och Strömbäck använt sig av har de funnit på en internetsida, dock framgår det inte i studien vilken sida de använt sig av, utan enbart att berättelserna är publicerade på en internetsida där kvinnor som lever gömda skriver och delar sin berättelse. Sidans ägare har enligt Andersson och Strömbäck godkänt att berättelserna används inom studien men vem som äger sidan framkommer inte det heller. Andersson och Strömbäck menar att de har av etiska skäl valt att söka efter berättelser av gömda kvinnor på internet. Andersson och Strömbäck menar att internet möjliggör nya positiva möjligheter kring att genomföra forskning och studier, där studier kring individer som annars inte syns i samhället kan genomföras. Resultatet av studien visar att berättelserna hade fem huvudsakliga teman "Besvikelse på samhället", "Olika former av rädslor", "Att vara på sin vakt", "Drömmar om en vardag" och "Samma man men i olika skepnader". Dessa fem huvudsakliga teman ligger till grund för studiens resultat. Resultatet av studien visar att kvinnorna känner en uppgivenhet och besvikelse på hur samhället hanterar deras livssituation, där kvinnorna lever i en ofrivillig isolering med en stark konstant rädsla, där kvinnorna lever med en bristande kontakt med tidigare familj och vänner vilket minskar kvinnornas KASAM,

(känsla av sammanhang). Andersson och Strömbäck menar att ur ett radikalfeministiskt perspektiv utsätts våldsutsatta kvinnor för ett patriarkalt förtryck eftersom mannen fortsätter kontrollera kvinnan och utöva makt över henne med hjälp av samhället.

2.4 86 Gömda kvinnor och deras 128 barn

Jämställdhetsmyndighetensrapport (2022) grundas i ett regeringsuppdrag kring kunskapshöjande insatser kring våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, där fokus ligger på kvinnor och barn. Syftet med rapporten är att öka kunskapen kring gällande lagstiftning samt kartlägga livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter i Sverige. Kerstin Weigl och Petra Erlandsson fick i uppdrag av jämställdhetsmyndigheten att genomföra en undersökning kring livssituationen för våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter, samt vilka ytterligare åtgärder som behövs för att underlätta för denna grupp. Uppdraget resulterade i en djup intervjustudie där 86 kvinnor och 15 barn som lever gömda deltog. Rapporten innehåller till största del kvinnornas berättelser och citat.

2.5 Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics and Violence Against Women of Color

Kimberlé Crenshaw (1991) studie genomfördes i Los Angeles bland kvinnor som sökt skydd hos kvinnojourer. Resultat av studien kom att mynta begreppet intersektionalitet. Begreppet intersektionalitet handlar om en samverkan mellan skiktningens principer: rasifiering, klass, kön och sexualitet. Studien visar att samhällets stödinsatser är utformade för den vita medelklasskvinnan och att kvinnornas livssituationer ofta präglas av ett stödbehov inom flera olika områden som inte enbart handlar om det våld som kvinnorna utsätts för utan kvinnorna utsätts för diskriminering som grundas i fattigdom och arbetslöshet. I samband när kvinnorna lämnar en våldsamt relation försvåras de bristande ekonomiska resurserna som kvinnorna har ytterligare visar studien. De insatser och samtal som socialtjänsten utformat bygger på gruppen vita medelklasskvinnor. Crenshaw menar att de kvinnor som uppsöker en kvinnojour kommer tilldelas livsvillkor utifrån maktordningar som grundas i samhällsstrukturer av rasifiering, klass, kön och sexualitet. Studien visar att stödet som erbjuds till våldsutsatta kvinnor behöver utformas för att möta de behov som kvinnorna har. Utformas inte stödinsatserna efter kvinnornas livssituation kommer stödinsatserna i stället utgöra en begränsning.

2.6 Sammanfattning av tidigare forskning

Tidigare forskning visar att samhällets stöd och skydd är bristfälligt och utgörs av olika systemfel. Den tidigare forskningen visar att kvinnorna utvecklat en brist på tillit till samhället och att de stödinsatser som erbjuds inte är utformade för att möta kvinnors behov. De tidigare sociala banden som kvinnorna haft, har begränsats eller upphört genom det beviljade skyddet från samhället. Konsekvenserna av samhällets stöd och skydd utgörs av begränsningar och utanförskap för de kvinnor som beviljats stöd och skydd av den svenska staten.

3. Teoretiska utgångspunkter

För att kunna uppfylla studiens syfte samt besvara frågeställningarna, kommer studien ha sin teoretiska utgångspunkt inom radikalfeministisk teori med inriktning på patriarkala strukturer och socialpsykologisk teori med inriktning på sociala band. Teorierna och deras utgångspunkter kommer att tillämpas i analysen och inom resultatdiskussionen.

3.1 Radikalfeministisk teori

Enligt Malcolm Payne (2015) utgör ett feministiskt perspektiv en viktig del inom det sociala arbetet. Den feministisk teorin har sin grund i de sociala, kulturella, politiska och andra strukturer av patriarkala maktställningar över kvinnor och deras sociala relationer. Inom de patriarkala systemen finns en strävan att skapa och vidmakthålla ojämlikheter mellan könen och samhällssystem där män vidmakthåller dominans och makt över kvinnor som är underordnade. Radikalfeminism kan beskrivas som en strukturalistisk form av feministisk teori som grundas i föreställningen att mäns förtryck av kvinnor finns inom alla strukturer inom ett samhälle. Enligt Payne är:

”Patriarkatet är ett system av idéer och sociala relationer som ger män makt och privilegier, som formar relationen mellan könen och som berövar kvinnor deras rättigheter, gör dem maktlösa och nedvärderar deras erfarenheter.”

(Payne 2015 s. 358).

Lukas Gottzén (2021) menar att centralt inom mäns förtryck mot kvinnor är det fysiska och sexuella våldet, där förklaringen till våld och förtryck av kvinnor finns inom samhällets patriarkala system. Inom radikalfeministisk forskning ses våld som en central process för

mäns förtryck och kontroll över kvinnor, fokus har inom forskningen varit på konsekvenser och reaktioner som kvinnan får utifrån det våld hon utsätts eller har utsatts för. Män tilldelas fördelar genom att använda sig av våld och kontroll över kvinnan även inom hushållets arbetsfördelning och sexuella intag. På en individnivå använder mannen våld för att utöva makt och kontroll över en enskild kvinna medan det på en strukturell nivå används för att upprätthålla ett system för manlig dominans i samhället. Inom det patriarkala samhället ses en viss nivå av våld, tvång och övergrepp som motiverat. De patriarkala systemen bygger på föreställningar och sociala samband som ger män makt och privilegier som strukturerar relationer mellan kön. Inom de patriarkala systemen fråntas kvinnor deras rättigheter vilket i sin tur leder till en känsla av maktlöshet hos kvinnorna (Gottzén, Bjørnholt & Boonzaier 2021). Payne menar att inom det sociala arbetet har ett feministiskt intresse skapats kring olika maktrelationer som missgynnar kvinnor, där kvinnors kompetens och erfarenheter inte accepterats eller värdesatts inom det sociala arbetet. Enligt Payne har det skapats ett behov kring att förstå och uppskatta kvinnornas erfarenheter och liv som är annorlunda än mäns. Det finns ett behov kring att försöka förstå de roller som män besitter där genusfrågor kan bli aktuella inom tex vårdnadsfrågor, våld och exploatering av kvinnor. Payne menar att feministisk teori kan bidra med kunskap, förståelse och förhållningssätt för de män som arbetar inom socialt arbete och möter kvinnliga klienter i sitt arbete genom att den feministiska teorin kan bidra med ett minskat fördömande kring kvinnors liv och sexualitet. Feministisk teori har bidragit med att kvinnofrågor prioriterats i större utsträckning och att det finns ett socialt värde i att ersätta patriarkatet inom sociala strukturer, dock menar Payne att verksamheter som har huvudinriktning på kvinnors behov bortser från att reagera på mäns roller. Även om kvinnors situationer är relevanta inom många sociala samband, utgör inte frågan eller berättigar en prioritering i förhållande till andra sociala frågeställningar menar Payne. Feminismen har lyft fram hur välfärdspolicyn genom genuseffekter har påverkat kvinnors förväntningar kring insatser och tjänster när kvinnan utsätts eller har utsatts för våld. Enligt Payne utgör bland de viktiga kontextuella frågorna för feminister:

“Det sätt varpå dagens välfärdssystem och sociala system gör människor (främst kvinnor) beroende av staten för olika tjänster på grund av patriarkatet och faktorer som låg inkomst” (Payne 2015 s. 368)

Kritik som riktats mot den radiak feministiska teorin handlar om att den utgörs av en enformig inriktning på mäns förtryck av kvinnor genom de patriarkala system, där andra

förklaringar till ojämlikheter inte har räknats in så som ras, klass, sexuell läggning eller könsidentitet (Gottzén, Bjørnholt & Boonzaier 2021).

2.2 Socialpsykologisk teori

Enligt Thomas Johansson och Philip Lalander (2018) handlar socialpsykologisk teori om ett grundläggande behov som alla människor har kring de sociala band som uppstår och byggs upp mellan människor i olika möten och genom olika ritualer. Banden är inte självklara utan kan förändras genom mötet där banden kan försvagas, brytas, återskapas eller förstärkas. Sociala möten regleras och styrs av flera olika yttre faktorer och av sociala normer. Sociala faktorer har en stark påverkan på hur människan skapar sin vardag och hur man lever. När människor möts sker ett samspel som tillsammans skapar sociala situationer och kraftfält, som i sin tur kommer påverka människan. Samhället bygger på enorma mängder av sociala band som skapas i möte mellan olika människor. När en människa inte kan upprätthålla sina sociala band med sin omgivning, kommer enligt Johansson och Lalander: “Blir livet outhärdligt och till slut går vi under.” (Johansson & Lalander 2018 s.56).

När människor inte kan delta inom den rituella sociala interaktionen uppstår en känsla av att man inte lever på riktigt. Johansson och Lalander menar att det är genom olika ritualer som människor påminns om sin relation till den sociala omvärlden och därför har människan ett behov av att känna sig delaktig med sin omvärld. En social delaktighet är en förutsättning för att människor skall känna livslust och kreativitet. Sociala band utgör de länkar som förenar människan med sin omvärld och är de faktorer som gör människan till sociala varelser och människor. Upplever människan att man inte ses som en fullvärdig individ av de personer som man integrerar med kommer de sociala banden att hotas och personen kommer inte känna sig mänsklig i förhållande till den person man möter. Skulle de sociala banden förändras beror det på hur det som sägs under mötet uttrycks. Upplevs de sociala banden stabila och trygga kommer känslan av stolthet att uppstå medan om de sociala banden upplevs som hotade kommer istället känslan av skam att uppstå. Skamkänslor upplevs genom att människan inte får sin mänsklighet eller självrespekt bekräftad, vilket kommer att leda till att de sociala banden ytterligare kommer att avta. Skamkänslor utgör en viktig socialpsykologisk process där skamkänslor utgör en form av riktlinje och en social känslighet som människan behöver för att kunna styra riktning inom det sociala livet. När en människa skäms handlar det inte om det personliga beteendet utan mer om de kollektiva krafterna och

signaler, där de kollektiva sociala processerna omvandlas till individuell skam (Johansson & Lalander 2018).

Norbert Elias (1938/1991) menar att de olika samhällssystemen har format olika former av människor, där skam grundas i en konflikt inom människans inre känslor. Människan lär in samhällets normer, värden och uppfattningar för att göra dessa till sina egna genom det som Elias kallar för civilisationsprocessen. Det är genom civilisationsprocessen som människan formas för att passa in i det karaktäristiska samhällssystemet där varje historisk epok har sin specifika känslomässiga fostran menar Elias. Olika former av samhällssystem och sammanhang har skapats för att upprätthålla och reglera människors känsloliv. Enligt Elias är olika former av känslouttryck, beteenden och kroppsliga reaktioner nära sammankopplade med sociala strukturer, status och klasstillhörigheter. Normer och förväntningar skiljs åt mellan olika samhällsklasser och psyket kontrolleras därmed på olika sätt. Elias menar att förtryck har skapats i de gränser som upprätthåller människans sociala beteende och känsloliv, där förtryck bidrar till att göra människan medveten om förtrycket. Johansson och Lalander (2018) menar att även genus spelar en viktig del inom civilisationsprocessen kring förståelsen kring hur psyket korrigeras. Känslor av skam och stolthet handlar inte bara om mötet mellan människor utan det handlar även om inom vilket samhälle man lever och vilken samhällsposition man innehar inom detta samhälle. De gränser som har skapats för socialt beteende och känsloliv har växt fram med socialisationen. Människans psyke och samhällets strukturer är sammanlänkade där skam inte bara handlar om hur människan har underordnat sig eller accepterat sin plats i samhället utan handlar även om vilka ambitioner personen har och vilka förflyttningar personen gör inom maktfördelning och sin identitet. Johansson och Lalander menar att skam handlar om: "att passa in i och bli en del av olika sociala miljöer. Skamkänslan påminner individen om sin otillräcklighet." (Johansson & Lalander 2018 s. 60).

Skulle människan känna för mycket skamkänslor kan personen i stället dra sig undan inom mötet med andra, där man inte vågar visa eller ta för sig inför de andra vilket leder till att personen blir osynlig. Skam utgör inte bara strävan efter status och en högre samhällsposition utan handlar även om hur man förhåller sig till de allmänna idealen inom samhället. Många ideal och normer som finns i samhället är inte nödvändigtvis positiva, här blir skam en process kring hur man fungerar i samhället och ett tecken på att en förändring behöver ske. Skam används som en funktion för att skapa underordnad och kunna förtrycka människor, skamkänslor utgör viktiga signaler för hur vi förhåller oss till samhällsnormer och ideal.

Förväntningar som finns på människor inom ett samhälle har skapats och rekonstrueras genom det sociala livet som uppstår i vardagen. Förväntningarna mellan könen skiljs åt och är en social konstruktion. Människan skapar en värld samtidigt som människan sakta glömmer att världen är skapad, världen upplevs istället som någonting helt naturligt och neutral. Världen blir genom detta en produkt av mänsklig social konstruktion som parallellt påverkar och skapar människan. Denna förnuftslära utgör ett samspel mellan mänskligt skapande och mänsklig påverkan av den värld som redan existerar. Denna skapade värld och människors vardagsliv innehåller på olika sätt och i olika stor omfattning makt, en makt som människan inte själv upplever i sin vardag ur ett maktperspektiv (Johansson & Lalander 2018).

Utifrån det socialpsykologiska perspektivet är det vardagliga samspelet kopplat till vardagliga maktspel, där människan gör försök att förbättra och förändra sin sociala ställning i samhället, sin identitet och med det vinna fördelar i sin kontakt med andra människor. Maktresurser möjliggör för människan att utöka sin frihet och med det formas fler valmöjligheter i livet. Makt är på detta sätt en del av grundförutsättningarna för människan att forma sin identitet i relation till sin omvärld, men det finns även makt som syftar till att förtrycka människor, avsätta och ge en bild av att vara värdig. I vardagslivet tvingas ofta människan att kontrollera sin aggressivitet, men i de miljöer som inte upplevs som naturliga har människan en benägenhet att agera annorlunda. Människan kan utföra handlingar som de tilldelats av auktoriteter, handlingar som de inte skulle utföra i sin naturliga miljö. Moraliska aspekter till sina medmänniskor kan frångås i situationer där auktoritetstron är stark eller där det går att lägga över det individuella ansvaret på andra (Johansson & Lalander 2018). Enligt Emma A Bäck och Niklas Altermark (2016) klarar människan känslomässigt av att lägga sin moral åt sidan och behandla andra människor med grymhet om personens föreställningsbild är att man saknar ett individuellt ansvar och man är en del inom en ansvarskedja eller organisation där det yttersta ansvaret vilar på någon annan, där det inom ett demokratiskt samhälle är statens institutioner som har våldsmonopol. Fiktiva avtal finns mellan medborgarna som förbinder människor till att följa de lagar och regler som finns inom samhället där man i utbyte mot att statens våldsmonopol garanterar människorna frihet. Det demokratiska samhället förväntar sig att medborgarna använder de politiska institutionerna för att förändra saker och att hålla sig inom den lagstiftning som finns i landet för sina protester vilket sker genom val, demonstrationer eller delaktighet inom politiska

organisationer, när medborgarna utövar ett politiskt motstånd utgör motståndet en protest mot staten och dess institutioner. (Bäck & Altermark 2016).

4. Metod

För att besvara studiens frågeställningar har en kvalitativ innehållsanalys samt kvalitativa semistrukturerade intervjuer tillämpats som metod. De inhämtade materialet har kritiskt granskas, där relevanta delar inom litteratur, forskningsprojekt, undersökningar etcetera har använts i syfte att försöka skapa en bredare förståelse för helheten. Som vägledning har Alan Brymans bok: Samhällsvetenskapliga metoder (2018) använts. Boken: Kvalitativa intervjuer av Jan Trost (2010) samt avsnitten om intervjuer i Göran Ahrne och Peter Svenssons bok: Handbok i kvalitativa metoder (2015) har använts som vägledning i utformandet och genomförandet av de två semistrukturerade intervjuerna inom denna studie. Val av metod grundas i att innehållsanalys utgör en flexibel metod som kan användas vid analys av flera olika medier, dokument och texter. Intervjuer kan komplettera analysen av de olika medier, dokument och texter, vilket skapar en bredare och djupare förståelse kring det man har till syfte att studera. Bryman (2018) menar att intervjuer är ett sätt att samla in kunskap om hur människor upplever saker, deras känslor och deras tankar. Fördelen med semi-strukturerade intervjuer är att personen som intervjuas ges möjligheten att förtydliga och fördjupa sitt svar genom friheten att utforma svaren med egna ord, känslor och tankar. Intervjuaren kan genom den information som framkommer utforma sina följdfrågor. En kvalitativ innehållsanalys bygger på sökande efter bakomliggande teman inom det material. Teman som återfinns på flera olika ställen inom det analyserade materialet. De teman som framkommer illustreras på olika sätt tex citat (Bryman 2018).

4.1 Insamling av material

Denna studie bygger på den skuggrapport som Nätverket Gömda Kvinnor lämnade in till FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning i oktober 2021. Studien bygger även på det framförande som författaren till skuggrapporten Gabriella Johansson genomförde under Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige – Roks tribunalen om våld och vårdnad – mammornas verklighet som anordnades av den 24 mars 2022 i Stockholm (Tribunalen 2022). Syftet med att analysera Johanssons framförandet är att skapa en bredare och djupare förståelse för innehållet i

skuggrapporten men även att skapa en bild kring skuggrapportens reliabilitet samt få eventuell information som inte finns i det skrivna dokumentet. Inom denna studie har två kvalitativa semistrukturerade intervjuerna genomförts med Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige – Roks ordförande Jenny Westerstrand och vice ordförande Adine Samadi. Anledningen till att Westerstrand och Samadi valdes ut till intervjuerna grundas i att framkommer i skuggrapporten att Westerstrand presenterade skuggrapporten på plats i Geneve den 8 november 2021 på uppdrag av nätverket, där Samadi observerade presentationen som åhörare. Intervjuerna med Westerstrand och Samadi möjliggör en djupare förståelse för helheten av det som beskrivs inom skuggrapporten, men även utifrån den kunskap och erfarenhet Roks har som organisation kring våldsutsatta och gömda kvinnor. Westerstrand och Samadi kan även ge en bild kring hur stödet och skyddet ser ut som de ideella kvinno- och tjejjourerna runt om i Sverige erbjuder kvinnor inom Roks verksamhet. Intervjuerna som genomfördes bygger på de intervjuguider som sammanställdes inför intervjun och på de svar som sen gavs. Intervjun med Westerstrand kom att ha sitt fokus kring innehållet och redovisningen av skuggrapporten i Genève, . Intervjun med Samadi kom att ha sitt fokus på kvinno- och tjejjourers ideella stöd och skydd. Intervjuguiden utgör bilaga 1 samt 2 och finns presenterad i slutet av denna rapport.

4.2 Bearbetning och analys av materialet

Det insamlade materialet har bearbetats och analyserats utifrån studiens valda metod. Skuggrapporten har i sin helhet upprepade gånger lästs igenom för att skapa en helhetskänsla kring innehållet och det budskap som nätverket vill förmedla. Vid analysen av skuggrapporten har följande teman identifierats som framträdande och återkommande: “eftervåldet”, “en ny förövare”, “samhällets stöd och skydd”, “ det ideella stödet och skyddet” och “ett ofrivilligt utanförskap”. Följande teman kommer därmed utgöra rubriker under resultat och analysavsnittet. Anteckningar har genomförts och sammanställts utifrån de teman som varit framträdande och har relevans för denna studies frågeställningar och syfte. Dock kommer även andra relevanta delar inom skuggrapporten att användas för att skapa en djupare bild och förståelse kring de konsekvenser som stöd och skydd får för gömda kvinnors livssituation och vardag.

Tribunalen har analyserats i sin helhet under ett tillfälle medans Johanssons två framträdande har analyseras djupare vid upprepade tillfällen genom en innehållsanalys. Fokus på

innehållsanalysen av Johanssons framträdande har varit att utifrån de de teman som varit framträdande och återkommande i skuggrapporten försöka finna information som inte finns med i det skrivna dokumentet. Syftet är att skapa en större förståelse och en djupare förklaring till kvinnornas livssituation samt till det stöd och skydd som kvinnorna erbjuds.

Vad gäller de semistrukturerade intervjuerna skedde den första kontakten med Westerstrand och Samadi via mail adressen som fanns angivna på Roks hemsida. En kort presentation av studien gjordes och en frågeställning skedde kring om ett intresse fanns att delta. Både Westerstrand och Samadi tackade ja och telefontider för intervju bokades. Intervjuerna kom att ske med Westerstrand och Samadi 2022-04-07. De semi-strukturerade intervjuerna har skett via telefonintervjuer, nackdelarna med telefonintervjuer har tagits med i beaktning, där längre intervjuer inte är att föredra (Bryman 2018). Att genomföra intervjuerna med röstinspelningar hade underlättat arbetet och möjliggjort att intervjun blivit mer flytande och risken för att missa viktig information hade med det minskat, men av tekniska skäl valdes röstinspelning bort och svaren antecknades ner av intervjuaren. Anteckningarna från intervjuerna kom att analyseras och brytas ner utifrån följande kategorier: bakgrunden till skuggrapporten, samhällets stöd och skydd samt det ideella stödet och skyddet. Sammanställningen skickades via mail för godkännande 2022-04-08. Samadi godkände sammanställningen 2022-04-08 och Westerstrand godkände sammanställningen 2022-04-19. De svar som Westerstrand och Samadi gav har legat till grund för de följdfrågor som kom att ställas. Resultatet av intervjuerna har använts inom resultat och analysavsnittet.

Skuggrapporten och Johanssons framförande bedöms efter närmare analyser ha reliabilitet genom att Roks som organisation står bakom rapporten. Att organisationens ordförande och vice ordförande presenterar rapporten åt Nätverket på plats i Genève ger innehållet ett starkt reliabilitet. Vid en närmare analys av Nätverkets sociala medier framgår det att Johansson är en av nyckelpersonerna inom Nätverket Gömda kvinnor men då under namnet Ella. Under analysen av tribunalen tituleras Johansson av moderator: Colette van Luik som Ella, vilket bekräftar att Johansson är "Ella". Det framgick även under de semistrukturerade intervjuerna att Johansson är en kvinna som Roks har en relation till genom Nätverket, där innehållet i skuggrapporten är en bild som Roks som organisation delar med författaren och Nätverket.

4.3 Forskningsetiska perspektiv

Trost (2010) menar att de etiska aspekterna kring en intervju noga skall övervägas, där intervjuaren noga skall överväga eventuella konsekvenser som kan uppkomma för personen som intervjuas. Ett övervägande kring etiska svårigheter och aspekter kring genomförandet av intervjuer med gömda kvinnor inom denna studie har resulterat i ett beslut kring att intervjuer inte skall genomföras med hänsyn till kvinnornas utsatta ställning och för de säkerhetsrisker som eventuellt denna studie skulle kunna resultera i för kvinnorna. Bedömningen görs att det empiriska material som ligger till grund för denna studie är så pass omfattande och ger en rättvis röst åt gömda kvinnor utifrån att innehållet i skuggrapporten är sammanställt av gömda kvinnor själva. Utifrån den innehållsanalys som görs av Gabriella Johanssons framförande under tribunalen, görs bedömningen att Johansson talar för nätverket och med det företräder hon gömda kvinnor.

Under analysen av det material som används inom denna studie görs en observation. Inom rapporterna som analyserats framkommer det att nätverket på olika sätt har använts för insamling av källmaterial för deras studie. Inom den rapport från jämställdhetsmyndigheten framkommer det att en av författarna till rapporten Petra Erlandsson är en av grundarna till nätverket. Ett antagande görs att skuggrapportens källor utgörs helt eller till viss del av samma gömda kvinnor som de övriga materialets. Dock påverkar ovanstående observation inte resultatet av denna studie, samtliga rapporter som har använts har olika metoder och teoretiska ansatser samt antal deltagande kvinnor. I jämställdhetsmyndighetens rapport framkommer följande: "Kvinnorna känner inte varandra men berättar alla om samma slags brister". (Jämställdhetsmyndigheten 2022, sid. 4).

5. Resultat och Analys

I detta avsnitten kommer inledningsvis en kortfattad sammanställning kring bakgrunden till skuggrapporten presenteras, därefter följer en kort sammanfattning av skuggrapporten, följt av de teman som i det empiriska materialet varit framträdande. Resultatet kommer presenteras och analyseras utifrån de teoretiska utgångspunkter som valts ut inom denna studie. Inom analysen och resultatet kommer nätverket att användas som benämning för Nätverket Gömda Kvinnor. Inom skuggrapporten används benämningen alternativrapport som benämning för skuggrapporten men kommer i sammanfattningen nedan att fortsätta benämnas som skuggrapport. FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller

förnedrande behandling kommer benämnas som FN:s tortyrkommitté. Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer kommer benämnas som Roks.

5.1 Bakgrunden till skuggrapporten

I oktober 2021 kom Nätverket Gömda Kvinnor att lämna in en skuggrapport till FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling (CAT). Nätverket menar att den svenska staten utsätter våldsutsatta kvinnor och barn som lever gömda i Sverige för tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling och med det bryter mot FN:s konvention. Skuggrapporten kom att presenteras inför FN:s tortyrkommitté på plats i Genève den 8 november 2021 av riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer (Roks) ordförande Jenny Westerstrand, med på plats fanns även Roks vice ordförande Adine Samadi. Skuggrapporten kom att bli en del av tortyrkommitténs granskning kring hur Sverige efterlever de lagstiftade stadgarna inom konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling som trädde kraft i Sverige 1987 (SÖ 1986:1, Proposition 1985/86:17).

5.2 Sammanfattning av skuggrapporten

Skuggrapporten utgår från den lista av frågeställningar som Sverige fick tilldelat av konventionen och som antogs vid sin femtionionde session (UN 2016). Artiklarna 2 punkt 6, artikel 14 punkt 27 samt punkt andra problem punkt 30 har använts. Skuggrapporten är indelad i följande områden där varje område även har förslag på åtgärder:

- Den tioåriga nationella strategin
- Lagstiftning,
- Stöd och skydd
- Andra problem.

Det framkommer att det är första gången som nätverket lämnat in en skuggrapport till FN:s tortyrkommitté. Förhoppningen som nätverket hade med sin skuggrapport var att FN:s tortyrkommittés granskning kring hur Sverige efterlever konventionens lagar skall resultera i att Sverige på allvar skall vidta de åtgärder som krävs för att stoppa mäns våld mot kvinnor. Att stoppa det utanförskapet, de begränsningar, den faran för kvinnornas liv samt de psykiska påfrestningar som kvinnorna lever under på grund av deras rädsla och otrygghet. Kvinnornas rädsla och livssituation grundas enligt skuggrapporten i våld, hot och trakasserier från en man

de har eller har haft en relation till men också de brister och systemfel som finns kring det skydd och stöd som samhället erbjuder våldsutsatta kvinnor. Nätverket ville uppmärksamma FN:s tortyrkommitté att det skydd och stöd som Sverige erbjuder våldsutsatta kvinnor har resulterat i begränsningar av deras rättigheter som medborgare. Enligt skuggrapporten betalar kvinnorna för samhällets skydd från en våldsutövande man och i vissa fall även hennes familj med sin frihet, sin psykiska och fysiska hälsa. Kvinnorna har själva tilldelats ansvaret för att upprätthålla skyddet som de blivit beviljade från samhället och att det råder en bristande kunskap hos samtliga myndigheter kvinnorna möter enligt skuggrapporten. Myndigheternas okunskap utsätter kvinnor för direkt livsfara genom att deras skyddade uppgifter lämnas ut till obehöriga personer och myndigheter.

Nätverket hoppades att den granskning som FN:s tortyrkommitté genomförde skall leda till en förändring kring gömda kvinnors livssituation och deras mänskliga rättigheter som de menar har tagits ifrån dem. Nätverket menar att gömda kvinnor dagligen utsätts för tortyr, omänskliga och förnedrande behandling och bestraffning från den svenska staten, som därmed bryter mot lagar och förordningar enligt FN:s konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Under tribunalen om våld och vårdnad -mammornas verklighet som hölls den 24 mars 2022 i Stockholm av Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige- Roks, presenterade skuggrapportens författare Gabriella Johansson bakgrunden till skuggrapporten. Johansson lever själv gömd i Sverige och är en av de aktiva kvinnorna inom nätverket. Johansson säger följande kring bakgrunden till skuggrapporten och varför nätverket valde att skicka in till FN:s tortyrkommitté:

“Vi sammanställde våra erfarenheter, kvinnors berättelser och beslutade oss för att lämna in en skuggrapport till FN:s tortyrkommitté. Anledningen till att vi valde just FN:s tortyrkommitté kommer ni snart att förstå när gömda kvinnor om en stund delar med sig av sina historier. Historier om tortyr från förövaren som sen fortsätter med hjälp utav samhället, med hjälp av myndigheterna och hjälp av domstolarna år ut och år in” (Tribunalen 2022)

5.3 Efterväldet och en ny förövare i form av samhället

Skuggrapporten visar att gömda kvinnor upplever att de har fått en ny förövare i form av det svenska samhället. Kvinnorna upplever att samhället sviker, förnedrar, skrämmer, hotar och kontrollerar dom genom den makt som de svenska myndigheterna och domstolarna har. Johansson berättar under tribunalen följande:

“När jag lämnade polisstationen rasade hela min tillvaro och allting som jag hade trott på. Jag stod helt plötsligt helt ensam och det skydd och stöd och hjälp som jag trodde att man skulle få, det visade sig va enormt bristfälligt. Samma dag jag anmälde så möttes jag av en ny förövare, där jag va och är helt utlämnad, jag är maktlös och där jag kan förlora precis allt som jag har , det enda jag har kvar, mina barn. När jag gjorde polisanmälan så sa man till mig och till barnen på socialtjänsten och på polisen att dom skulle skydda oss, det var över, han skulle inte längre kunna skada oss. Men det stämmer inte. Vi fick bara ytterligare en förövare som förnedrar, skrämmer, hotar och kontrollerar oss. Som faktiskt sakta sakta tar död på mig, krossar mig och krossar mina barn. Det är en enorm makt som inte ens med ord går att beskriva. Den makten som svenska domstolarna har, som myndigheterna har över någon annans liv. Jag fick se en sida av Sverige som jag inte kunde föreställa mig och som svek oss till den yttersta graden.” (Tribunalen 2022)

De upplevelser som Johansson beskriver kring bland annat svek, rädsla och kontroll från samhället styrks inom tidigare forskning. Ronja Andersson och Emma Strömbäcks (2021) studie visar att kvinnorna som deltog inom deras studie känner en uppgivenhet och besvikelse på samhällets sätt att hantera deras livssituation. En stark rädsla som konstant präglar deras liv har resulterat i en ofrivillig isolering. Enligt Andersson och Strömbäck möjliggörs en fortsatt kontroll och makt över kvinnan från hennes förövare genom ett patriarkalt förtryck. Enligt Payne (2015) är patriarkatet ett system av idéer och sociala relationer som ger makt och privilegier till män. De patriarkala systemen formar relationer mellan könen och berövar kvinnor deras rättigheter. Systemen gör kvinnor maktlösa och nedvärderar deras erfarenheter, där de patriarkala systemen har en strävan att vidmakthålla och skapa ojämlikheter mellan könen. Det är genom de patriarkala systemen som män vidmakthåller sin dominans och makt samt möjliggör ett fortsatt förtryck och underordning av kvinnor. Lucas Gottzén (2021) menar

att det centrala inom mäns förtryck av kvinnor utgörs av det fysiska och sexuella våldet, där förklaringen kring våld och förtryck mot kvinnor finns inom samhällets patriarkala system. Mäns förtryck av kvinnor finns inom alla samhällsstrukturer där de patriarkala samhällsstrukturerna har sin grund i de sociala, kulturella, politiska och andra patriarkala maktställningar över kvinnor och deras sociala relationer (Payne 2015). Johansson menar i sitt framförande under tribunalen att nätverket tror att motviljan till att förändra gömda kvinnors livssituation grundas i en motvilja att riva upp de patriarkala strukturerna. Enligt Johansson har nätverket:

“Under en längre tid försökt att få politiker på allvar att lyssna på oss. Att myndigheterna på allvar skulle lyssna vad vi sa men vi kände och känner fortfarande att det finns en motvilja till att faktiskt lyssna på vad det är vi har att säga. Kanske motviljan ligger i att om man verkligen lyssna på vad vi har att säga, så måste man ju också erkänna att man har misslyckats. Att de som ligger till grund för hela samhällsstrukturen måste rivas upp och byggas om. Å det är här som vi tror att motviljan finns, för samhället håller hårt i de patriarkala strukturerna även om man inte vill erkänna det.” (Tribunalen 2022)

Även Andersson och Strömbäck (2021) studie visar ur ett radikalfeministiskt perspektiv att våldsutsatta kvinnor utsätts för ett patriarkalt förtryck eftersom mannen fortsätter med hjälp av samhället att kontrollera och utöva makt över henne. Sverige utgör ett demokratiskt samhälle där statens institutioner har våldsmonopol, medborgarna förbinder sig att följa de lagar och regler som finns samt de fiktiva avtal som utgörs av normer och strukturer inom samhället. I utbyte mot att följa dessa garanteras medborgarna en frihet genom statens våldsmonopol (Bäck & Altermark 2016). Gottzén (2021) menar att inom det patriarkala samhället ses en viss nivå av våld, tvång och övergrepp som motiverat. Johansson menar i sitt framförande under tribunalen följande:

“Gömda kvinnor ska inte behöva betala med vår frihet för någon annans brott, Vi ska inte behöva ge upp våra identiteter och våra mänskliga rättigheter. Vi ska inte behöva leva våra liv i skuggorna av det svenska samhället.” (Tribunalen 2022)

Skuggrapporten visar att svenska staten inte garanterar gömda kvinnor en frihet genom statens våldsmonopol trots att kvinnorna följer de fiktiva avtalen, lagar och regler som finns

inom det svenska samhället. Istället framkommer det att gömda kvinnor lever med begränsningar genom det skydd och stöd som den svenska staten erbjuder kvinnorna. Ett skydd och stöd som gör att kvinnorna inte kan delta i samhället på samma villkor som alla andra medborgare i Sverige. Kvinnorna lever i ett utanförskap som påverkar deras livssituation negativt men även kvinnornas psykiska och fysiska mående. Johansson berättar under tribunalen följande:

“Samhället dom valde att gömma undan oss, ge oss krav som är omänskliga att leva upp till eller att följa, följer man inte kraven så får man klara sig själv. Samhället vänder då en ryggen och tar ifrån en faktiskt det sista man har kvar, barnen.” (Tribunalen 2022)

I den intervju som genomfördes inom denna studie med Roks ordförande Jenny Westerstrand framkommer det att när frågan ställdes från nätverket kring om Roks kunde presentera skuggrapporten i deras ställe på plats i Genève fanns det aldrig någon tvekan. Roks som organisation anser att skuggrapportens innehåll är så pass viktigt och överensstämmer med den bild som deras organisation och verksamheter har kring våldsutsatta kvinnors livssituation och samhällets brister i skydd och stöd. Westerstrand menar att omvärlden behöver uppmärksammas kring att Sverige behöver hjälp i sitt arbete mot mäns våld mot kvinnor men även jämställdhetsfrågor i övrigt. Enligt Westerstrand finns det ingen konfliktlinje eller rätta verktyg att bryta igenom med i frågan om mäns våld mot kvinnor med den lagstiftning som Sverige har idag. Westerstrand menar att:

“Kvinnorna och barnens livssituation sanktioneras av staten, där kvinnorna inte kan nyttja sina mänskliga rättigheter och tvingas till att leva i ett utanförskap i samhället.” (Westerstrand 2022)

Enligt Westerstrand anser Roks att Sverige utsätter gömda kvinnor och barn för en omänsklig behandling, inte minst när det handlar om vårdnad, boende och umgänge med de gemensamma barnen. “Det är vårdnad, boende och umgängets lagstiftningen som utgör en stor faktor kring skapandet av kvinnor och barn på flykt” (Westerstrand 2022). Frågan går enligt Westerstrand definitivt under Konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, artikel 1 punkt 1.

5.4 Samhällets skydd

Sverige har tre nivåer av skydd som en våldsutsatt kvinna kan söka: sekretessmarkering utgör den lägre nivån av skydd, skyddad folkbokföring är den mellersta nivån av skydd och figurerade personuppgifter är det högsta skyddet. De två lägre nivåerna söks, utreds och beviljas av skatteverket medans figurerade personuppgifter utreds och beviljas av polismyndigheten (Skatteverket 2022). De kvinnor som beviljas skyddsinsatser via skatteverket skyddas under lagarna offentlighets- och sekretesslagen (SFS 2009:400) och skyddad folkbokföring (SFS 1991:481). Kvinnan kan även via polismyndigheterna ansöka om kontaktförbud mot mannen. Beslutet fattas av en åklagare och regleras i 1 § lagen (1988:688) om kontaktförbud. Inom jämställdhetsmyndighetens rapport (2022) framkommer dock följande:

“Kvinnornas liv skiljer sig inte särskilt mycket utifrån vilken skyddsnivå de har: de har liknande problem och svårigheter att hantera vardagen” (Jämställdhetsmyndigheten 2022. s. 9).

Sandra Lundins (2021) studie visar att gömda kvinnor begränsas av samhällets skyddsåtgärder vilket påverkar deras livsvillkor och mänskliga rättigheter negativt. Lundins studie visar att det svenska samhället har svårigheter på flera olika områden inom rättsområdet våld i nära relationer, där samhällets skydd som erbjuds till våldsutsatta kvinnor inte fungerar i praktiken på ett tillfredsställande sätt. Enligt resultatet av Lundins studie har våldsutsatta kvinnor ett stort behov av ett välfungerande skydd från samhället, vilket inte kan erbjudas i dag. Emma Hedin och Madeleine Wibergs (2020) studie visar att kvinnorna inom deras studie känner en form av upprättelse och känsla av att bli trodda genom det beviljade skyddet från samhället. Enligt skuggrapporten är syftet med det beviljade skyddet från samhället att försvåra för våldsutövaren att finna kvinnan och med det ökar kvinnans chanser att överleva våld, hot och trakasserier från våldsutövaren. När kvinnorna genom skyddet tas bort ur offentliga system uppstår omfattande svårigheter för kvinnan i hennes vardag. Skuggrapporten med stöd av jämställdhetsmyndighetens rapport (2022) visar att skyddet har resulterat i att kvinnan har “upphört att existera” och genom det inte kan styrka vem hon är. Jämställdhetsmyndighetens rapport visar att:

“Personnumret är nyckel till allt en medborgare vill ta sig för. Utan det ”finns” man inte. Den som inte kan registrera sig med personnummer och på en öppen adress kan inte heller på lika villkor starta företag, låna pengar, sälja en fastighet, hämta medicin till sina barn, handla på nätet, hyra bostad eller en bil eller någon som helst annan aktivitet som kräver att man uppger vem man är” (Jämställdhetsmyndigheten 2022, sid.34)

Enligt skuggrapporten med stöd av jämställdhetsmyndighetens rapport (2022) lämnas kvinnornas skyddade uppgifter ut till obehöriga via olika myndigheter och handlingar från domstolar. Konsekvenserna blir att kvinnorna behöver fly och söka skydd i en ny kommun. Den yttersta konsekvensen när uppgifterna lämnas ut är att mannen hittar kvinnan innan hon lyckats fly och med det skadar eller dödar henne. Det framkommer i jämställdhetsmyndighetens rapport (2022) att det inte behöver vara straffbart för en myndighet att lämna ut skyddade uppgifter. Hovrätten ansåg i ett rättsfall där en man via handläggaren på socialtjänsten fått uppgifter om ett möte som skulle äga rum mellan socialtjänsten och kvinnan. Mannen kom att vänta på kvinnan utanför socialtjänsten och högg ner henne med en kniv. Handläggaren på socialtjänsten dömdes av tingsrätten för tjänstefel men friades i december 2021 av hovrätten. Motiveringen från hovrätten löd att uppgift om tid och plats för ett myndighetsbesök inte omfattas av sekretess.

I skuggrapporten och under Johanssons framförande under tribunalen framkommer det att kvinnorna lever med en ständig rädsla för att bli hittade av sin förövare och saknar en tillit till det skydd som samhället erbjuder, vilket även Hedin och Wibergs (2020) samt Andersson och Strömbäcks (2021) studie visar. Inom jämställdhetsmyndighetensrapport (2022) framkommer det att tre av fyra kvinnor hade fått sina skyddade personuppgifter utlämnade oftast av en myndighet, flera av kvinnorna har fått uppgifter utlämnade vid fler än ett tillfälle. Rapporten visar att socialtjänsten var den myndighet som flest kvinnor fått sina uppgifter utlämnade av, därefter domstolen, polismyndigheten och skatteverket men även vården, övriga myndigheter och samhällsfunktioner uppges i rapporten ha lämnat ut skyddade uppgifter till obehöriga. Konsekvenserna har resulterat i att 41 av de 63 kvinnorna har fått flytta där vissa av kvinnorna har fått flytta vid mer än ett tillfälle. Av de 83 kvinnorna som deltog i undersökningen har 51 kvinnor hittats av mannen, 34 av dessa kvinnor har hittats genom att deras uppgifter lämnats ut av skatteverket, advokat, polis, åklagare, banktjänsteman eller vårdpersonal. Johansson berättar följande under tribunalen:

“Dagligen lever vi under stora psykiska påfrestningar inte bara på grund av den rädsla som finns kring att mannen skall hitta oss utan även på grund av alla de systembrister som finns i samhället, hos de svenska myndigheterna och inom det svenska rättssystemet. Systembrister som utsätter oss för direkt livsfara genom att våra skyddade uppgifter lämnas ut. Uppgifterna lämnas ut av dom myndigheter och instanser som skall skydda oss, myndigheter som vi måste kunna lita på för att vi skall kunna överleva.” (Tribunalen 2022)

Enligt skuggrapporten finns det gemensamma faktorerna när det kommer till den kontakt som nätverket dagligen har med våldsutsatta kvinnor. Det handlar om svek, utsatthet, rädsla, skräck och ett utanförskap, inte bara för kvinnans förövare utan framförallt för samhällets myndigheter och rättssystemet. Liknande faktorer visar resultatet från Andersson och Strömbäcks (2021) studie. Den kontakt som nätverket har med våldsutsatta kvinnor handlar även om systemfel, bristande kunskap och ett fortsatt eftervåldet från samhället och de myndigheter som de möter i sin vardag, vilket även jämställdhetsmyndighetens rapport (2022) visar. Skyddet som samhället erbjuder kvinnorna är inte utformat på ett sådant sätt att skyddet kan möta de våldsutsatta kvinnornas behov av skydd utan istället utgöra en begränsning inom kvinnornas sociala interaktioner och kontakt med sin omgivning. Konsekvenserna av det skydd som samhället erbjuder skapar ett utanförskap för kvinnorna i samhället. Skyddet tar ifrån kvinnor deras rättigheter genom att kvinnorna får i samband med det beviljade skyddet bryta sina tidigare trygga sociala band med familj, släkt och vänner. Konsekvenserna blir att kvinnorna upplever att de lever i ett osynligt fängelse och kan inte leva sina liv på riktigt genom att “Den gömda kvinnan lever ett liv i skuggorna av samhället, hon finns där men kan inte synas.” (Skuggrapporten 2021 sid:15).

Kvinnornas brist på social delaktighet resulterar i utanförskap som har en negativ påverkan på deras livslust och kreativitet. Kvinnorna kan inte delta i de sociala interaktionerna i samhället som sker inom olika möten i vardagen eftersom kvinnorna lever med skydd och en påhittad livshistoria. Skuggrapporten och jämställdhetsmyndighetensrapport (2022) visar att upprätthållandet av skyddet kräver att kvinnorna lever och berättar i sociala interaktioner med andra en påhittade livshistorien vilket skapar känslor hos kvinnorna kring att inte vara fullvärdiga människor. Norbert Elias (1938/1991) menar att olika känslöyttringar, beteenden och kroppsliga reaktioner är nära förbundna med sociala strukturer, status och

klasstillhörighet. Elias menar att det är genom civilisationsprocessen som människan formas för att passa in inom de karaktäristiska samhällssystemet. Människans psyke kontrolleras genom normer och förväntningar och skiljs åt mellan olika samhällsklasser och historiska epoker. Enligt Elias skapas förtryck inom de gränser som upprätthåller sociala beteenden och känsloliv hos människan där förtryck bidrar till att göra människan medveten om förtrycket. Ritualer som sker inom sociala interaktioner påminner människan om sin relation till sin sociala omgivning, människan har ett behov av att känna en social delaktighet med sin omgivning vilket är en förutsättning för att människan skall känna livslust och kreativitet (Payne 2015). Skuggrapporten visar att kvinnorna väljer bort sociala sammanhang och interaktion med andra människor på grund av rädsla för att skyddet skall "röjas" och kvinnorna med det återigen behöver fly. Kvinnorna känner inte en social delaktighet med sin omgivning genom att kvinnornas sociala band har begränsats eller upphört genom samhällets skydd. Skyddet försvårar och försvagar kvinnornas sociala band med sitt förflutna, nutid och framtid, vilket resulterar i en isolering och ett socialt utanförskap. När människan inte får sin mänsklighet eller självrespekt bekräftad genom de sociala banden, kommer känslan av skam att skapas vilket kan leda till att kvinnornas sociala band ytterligare kommer att försvagas (Payne 2015).

5.5 Samhällets stöd

Socialtjänsten är den myndighet som har det yttersta ansvaret kring att människor får det stöd och hjälp som dom behöver. Socialtjänstens ansvar regleras inom socialtjänstlagen (2001:453). Inom socialtjänsten erbjuds kvinnor som utsatts för våld insatser som kan variera mellan kommunerna. De flesta kommuner i Sverige erbjuder rådgivning, stödsamtal och ekonomiskt bistånd. Det är även socialtjänsten som bistår med ett tillfälligt skyddat boende och kan även förmedla kontakten med lokala kvinnojourer. Socialtjänstlagen säger följande:

“Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation”. (SoL 5 kap.11 § 2 st)

I ett akut läge kan socialtjänsten besluta om ett tillfälligt skyddat boende för att undkomma våld och hot. De flesta kommuner i Sverige saknar enligt Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) egna skyddade boenden och använder sig istället av de skyddade boendena som

bedrivs inom de ideella kvinnojourernas regi. I socialstyrelsens kartläggning av skyddade boenden i Sverige (2020) framkom det att ungefär hälften av landets kommunerna saknade egna skyddade boenden, där 54 procent av landets skyddade boenden drevs av ideella organisationer. Socialtjänsten får inte utan kvinnans samtycke göra en anmälan till polisen kring det våld som hon utsätts eller har utsatts för, dock skall socialtjänsten bistå med stöd och information kring hur en polisanmälan genomförs och vilket skydd kvinnan kan ansöka om. Skuggrapporten visar att det stöd och skydd som landets kommuner enligt 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) skall ge till våldsutsatta kvinnor varierar. Enligt lagen skall olika former av psykologiskt och socialt stöd erbjudas till kvinnorna men även ekonomiskt och praktiskt hjälp vilket skuggrapporten visar varierar kraftigt mellan kommunerna. Kimberlé Crenshaw (1991) studie visar att våldsutsatta kvinnors livssituation kan präglas av ett stödbehov inom flera olika områden från samhället som inte enbart handlar om det våld hon utsatts för. Crenshaw menar att stödinsatserna som erbjuds behöver utformas efter varje kvinnas individuella behov utifrån ett intersektionellt perspektiv. Utformas inte stödinsatserna efter kvinnans behov och livssituation kommer stödinsatserna istället begränsa kvinnan. Skuggrapporten visar att samhällets stödinsatser och kunskapen kring våld och skydd varierar hos myndigheterna som de våldsutsatta kvinnorna möter.

Payne (2015) menar att dagens välfärdssystem och sociala system gör främst kvinnor beroende av staten för olika tjänster som grundas i samhällets patriarkat och faktorer som låg inkomst. Jämställdhetsmyndighetens rapport visar att samtliga kvinnor inom deras studie har ekonomiska svårigheter som är resultatet av att de lever gömda. Kvinnornas ekonomiska problem beror framförallt på att de inte kan försörja sig genom att kvinnorna har svårigheter att få ett arbete. Jämställdhetsmyndighetens rapport menar att:

“Kvinnornas ekonomiska problem beror framförallt på att de inte kan försörja sig. Många – sex av tio kvinnor – tvingades att lämna sina arbeten. Flera har bytt yrke. Problemen med arbete fortsatte. Arbetsgivare är misstänksamma och oroar sig för att hotbilden mot kvinnan skulle kunna vara en fara för hela arbetsplatsen.”
(Jämställdhetsmyndigheten 2022, s. 14)

Skuggrapporten visar att gömda kvinnor har ett behov av stöd från samhället inom flera olika områden som inte enbart handlar om våld, utan kan även handla om stöd och hjälp med bland annat bostad, ekonomi och kontakter med andra myndigheter. Skuggrapporten visar att

kvinnornas bristande tillit till samhället har sin grund i att när kvinnornas skyddade uppgifter har lämnats ut till obehöriga ansvarar kvinnorna själva för att söka sig till en ny kommun för skydd. Kvinnorna får själva bekosta flytten och hitta en ny bostad vilket även jämställdhetsmyndighetens rapport visar. Den största svårigheten för kvinnorna är enligt jämställdhetens rapport att finna en ny bostad. Johansson beskriver under tribunalen den bristande tilliten till samhället på följande sätt:

“Det är dessa instanser som röjer oss och som resulterar i att vi gång på gång få fly. Fly till en ny kommun någonstans i Sverige och där försöka börja om. En flykt som vi själva också får ansvaret för och som vi själva också får bekosta. Myndigheternas oaktsamhet kan faktiskt kosta oss livet och har vi tur kommer vi få en ursäkt från den myndighet som röjt vår vistelseort eller vårt nya namn eller båda.” (Tribunalen 2022)

Enligt skuggrapporten är inte socialtjänsten behjälpliga när kvinnan behöver söka skydd på ny ort, trots att socialtjänstlagen (2011:328) har lagstadgat kring personer som behöver flytta till annan kommun på grund av våld eller andra övergrepp. Enligt skuggrapporten får merparten av kvinnorna avslag när de söker enligt 2a kap. 8§ 2 st SoL, vilket innefattar hjälp med bostad och skydd i annan kommun. I jämställdhetsmyndighetens rapport (2022) framkommer det att en kvinna ansökte om hjälp med bostad och skydd i åtta olika kommuner där samtliga kommuner avslagit hennes ansökan. Skuggrapporten visar att kvinnorna själva får stå för de kostnader som uppstår i samband med den akuta flytten, namnbyten och den skyddsutrustning som kvinnorna använder för att skydda sig, tex överfallslarm, gps-klockor och hemlarm. De ekonomiska kostnader som tillkommer orsakar ekonomiska svårigheter för kvinnorna som resulterar i att många av kvinnorna får skulder hos kronofogden. Lundins (2021) studie visar att kvinnorna tilldelats ansvaret för upprätthållandet av skyddet som kvinnorna beviljats från samhället där Lundins slutsats är att samhällets skydd av våldsutsatta kvinnor inte fungerar tillfredsställande i praktiken.

5.6 De ideella skyddet och stödet

Det framkommer i skuggrapporten att många våldsutsatta kvinnor får sitt skydd och stöd inom de ideella kvinno- och tjejjourer som finns runt om i Sverige, vilket även socialstyrelsens rapport (2020) bekräftar. I Sverige utgörs de ideella kvinno- och tjejjourerna

av två organisationer Roks och Unizon. Skuggrapporten visar att det finns en oro kring den utveckling som sker inom kvinno- och tjejjourernas verksamheter, där en minskning av jourernas verksamheter har skett trots att behovet av deras verksamheter har ökat. I intervjun med vice ordförande för Roks Adine Samadi som genomfördes inom denna studie bekräftar Samadi att en minskning av jourernas verksamheter har skett inom placeringar av kvinnor och barn från socialtjänsten, dock har en ökning skett inom jourernas verksamhet kring den digitala kontakten som chat, mail och sms, det har även skett en ökning kring stödsamtal och fysiska besök. Enligt Samadi står många av de ideella jourernas boenden tomma, anledningen är att socialtjänsten placerar kvinnor och barn inom de upphandlade boenden som drivs av vinstdrivande bolag. Samadi menar att:

“De vinstdrivande bolagen ställer inte samma krav på socialtjänsten som jourerna gör kring kvinnans skydd och stöd. Kvinnojournas stöd och skydd är baserade på kvinnans behov medan för de vinstdrivande bolagen spelar inte kvinnans behov samma roll. Inom deras verksamhet är kvinnan en klient. Jourerna är till för kvinnan medan bolagen är till för socialtjänsten.” (Samadi 2022)

Roks ser att en förändring har skett inom samhällets syn på en våldsutsatt kvinna, främst kan förändringen ses kring hur stödet utformas menar Samadi. Stödet har sitt fokus på vård och behandling men även på “personsäkerhet”. Inom den utveckling som Roks ser menar Samadi att en våldsutsatt kvinna nekats stöd och skydd inom deras verksamheter om hon inte har utsatts för grovt allvarligt våld eller har ett dödshot uttalat mot sig. Enligt Roks har samhället en bild kring att kvinnor är sårbara och svaga, vilket gör att kvinnan blir ett föremål inom de insatser som samhället ger till en våldsutsatt kvinna. Crenshaw (1991) menar att när en kvinna placeras på en kvinnojour kommer hon att tilldelas livsvillkor utifrån en maktordning som har sin grund i samhällsstrukturer. Enligt radikal feministisk teori bygger dessa samhällsstrukturer på mäns makt och privilegier, där patriarkatet värdesätter och hedrar skillnaderna mellan män och kvinnor. Inom de patriarkala systemen finns en tydlig social avgränsning mellan männen som besitter makten i samhället och kvinnorna som förtrycks, våld är enligt radikalfeminismen en central process för mäns kontroll och förtryck av kvinnor (Payne 2015). Enligt Samadi delar Roks den oro som skuggrapporten lyfter kring jourernas verksamhet genom att:

“ Våldet har blivit en vinstdrivande verksamhet. Tröskeln för våld har ökat, där placeringar av kvinnor sker hos vinstdrivande bolag som saknar kunskap om våld. Bolagen utformar inte sina tjänster efter kvinnans behov. För att en kvinna skall våga lämna en våldsamt relation måste kvinnan möta en feministisk lågtröskelverksamhet som har kunskap om våld och som kan förmedla till kvinnan att alla former av våld spelar en roll. Samhället skall erbjuda ett snabbt stöd för att kvinnan skall kunna lämna vilket inte sker idag, utan socialtjänsten höjer tröskeln där nästan bara kvinnor som riskerar dödligt våld placeras. Uppfattas inte våldet av socialtjänsten som dödligt kommer inte en placering ske. Konsekvenserna blir att kvinnan har svårt att lämna och få stöd kring att bearbeta det hon utsatts för” (Samadi 2022)

5.7 “Ett ofrivilligt utanförskap”

I skuggrapporten framkommer det att samhällets skydd och stöd resulterar i ett ofrivilligt utanförskap för kvinnorna. I kvinnornas försök att upprätthålla sitt skydd och i den rädsla som kvinnorna känner kring att deras förövare skall finna henne, har kvinnorna som skyddsmekanism isolerat sig och ett socialt utanförskap uppstår. Det framgår i skuggrapporten och i Johanssons framträdande under tribunalen att kvinnorna utvecklat känslor av skuld och skam när de upprätthåller sitt skydd inom olika sociala möten och situationer. Johansson säger under tribunalen följande:

“Det är väldigt svårt att prata om våld som man varit utsatt för, det ligger otroligt mycket skam och skuld i det. Inte bara kring mina egna känslor kring det som hänt och att mina barn har tvingats att uppleva, utan även från samhället. Mycket fördomar och anklagelser som varför lämnade du inte bara, varför sa du bara inte ifrån, Underliggande blir det ju jag som blir beskylld.” (Tribunalen 2022)

Känslor kring att ljuga och spela ett skådespel för sin omgivning uppstår hos kvinnorna, vilket även framkommer i Hedin och Wibergs (2020) och Andersson och Strömbäcks (2021) studie. Johansson och Lalander (2018) menar att när en människas sociala band upplevs vara hotade kommer känslan av skam att uppstå. Skamkänslor uppstår när en människas självrespekt eller mänsklighet inte bekräftas, vilket leder till att de sociala banden ytterligare kommer att avta. Skuggrapporten visar att kvinnorna har en bristande kontakt med familj och

vänner, vilket är en av konsekvenserna av samhällets stöd och skydd. Johansson och Lalander (2018) menar att ett av de grundläggande behoven som en människa har är de sociala band som uppstår inom de olika möten som sker mellan människor, där strukturerna inom samhället bygger på de sociala band som skapas mellan människorna inom dessa olika möten. När en människa inte kan upprätthålla sina sociala band med sin omvärld kommer den människans tillvaro bli outhärdlig och resultera i att människan tillslut kommer gå under. För människor som inte kan delta i de ömsesidiga samspelet inom samhället skapar en känsla av att man inte lever på riktigt, en social medverkan med andra människor är en förutsättning för att människor skall utveckla en livslust menar Johansson och Lalander. Skuggrapporten visar att kvinnorna har känslor kring att inte man inte på riktigt lever, genom att samhället tagit ifrån dem deras mänskliga rättigheter kring att få delta i samhället på samma villkor som alla andra. Hedin och Wibergs (2020) studie visar att kvinnor som lever med skyddade personuppgifter har satt sitt liv på paus genom de förändringar och begränsningar som skett inom deras livssituation. Kvinnornas personliga utveckling har avtagit till en viss del på grund av sin livssituation som gömda. Studien visar att kvinnorna har en bristande tillit till samhället och myndigheterna genom att de kände sig åsidosatta av samhället där deras rättigheter nonchaleras. Enligt teorin om sociala band förenas människan med sin omvärld genom de länkar som skapas genom olika sociala band och är de beståndsdelarna som gör människan till sociala individer och människor (Johansson & Lalander 2018).

6. Slutsatser och avslutande diskussion

Studiens syfte var att få en djupare förståelse kring hur gömda kvinnors livssituation ser ut och vilken roll som det svenska samhällets skydd och stöd har i kvinnornas livssituation och vardag. Syftet med studien har även varit att titta närmare på hur samhällets skydd och stöd till våldsutsatta kvinnor i Sverige ser ut, samt eventuella konsekvenser kvinnorna får i sin vardag med bakgrunden av det stöd och skydd som samhället erbjuder. Utifrån att nätverket menar att den svenska staten utsätter gömda kvinnor för tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling och med det bryter mot de stadgar som finns inom FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling (CAT) har studien även tittat närmare på om det finns belägg för nätverkets påstående.

Studien visar att det stöd och skydd som samhället erbjuder gömda kvinnor inte fungerar fullt ut i praktiken, det har inte de skydd och stöd funktioner som de syftar till att ha. Stöd och

skyddet utgörs av brister och systemfel som utsätter kvinnorna för en direkt fara. Kvinnorna själva har tilldelats ansvaret för att upprätthålla skyddet och ansvarar ensamt för konsekvenserna av systembrister och den mänskliga faktorns handhavandefel kring utlämnandet av kvinnornas skyddade uppgifter till obehöriga. Johansson och Lalander (2018) menar att den moraliska aspekten hos myndighetspersoner kan frångås genom att lägga över det individuella ansvaret på systemfel. Även Bäck och Altermark (2016) menar att människan kan lägga sina moraliska aspekter åt sidan och behandla andra människor med grymhet om personen har en föreställningsbild kring att man saknar ett individuellt ansvar och är en del inom en ansvarskedja.

Studien visar att upprätthållandet av skyddseffekten har tvingat kvinnorna att helt eller delvis bryta med sina tidigare trygga sociala band, vilket begränsar deras liv och påverkar deras livssituation negativt. Konsekvenserna av skyddet har resulterat i ett ofrivilligt utanförskap i samhället, där kvinnorna har förlorat makten kring att forma sitt liv och sin vardag. Johansson och Lalander (2018) menar att det är genom maktresurser som människan inom de vardagliga samspelet med andra människor gör försök att förbättra och förändra sin sociala ställning. Dessa maktresurser möjliggör för människan att utforma och utöka sin frihet genom olika valmöjligheter i livet. Kvinnorna upplever att de av samhället straffas för ett brott de själva inte begått och att de lever i ett osynligt fängelse, där kvinnorna genom samhällets skydd fråntagits sina mänskliga rättigheter. Samhällets patriarkala system lyfts inom det empiriska materialet som en orsaksförklaring till kvinnornas livssituation och vardag, men det utgör inte ensamt en förklaring. Orsaksförklaringar bör ses ur ett intersektionellt perspektiv utifrån att det empiriska materialet visar att majoriteten av kvinnornas stöd och skydd erbjuds inom ideella verksamheter, som dock påverkas och till viss del styrs av de patriarkala systemen.

Val av teoretiska utgångspunkter får stöd genom att radikalfeministiska teorin belyser de patriarkala strukturer och system som finns i samhället. Det är dessa patriarkala system som utgör en av förklaringarna till att att gömda kvinnors liv begränsas och att kvinnorna fråntas sina mänskliga rättigheter. De patriarkala systemen möjliggör för våldsutövande män att fortsätta kontrollera kvinnan och utöva makt över henne och hennes livssituation, där även samhället utsätter kvinnan för ett patriarkalt förtryck. Sociala band teorin får stöd genom att kvinnorna som en konsekvens av samhällets skydd fråntas sina trygga sociala band och konsekvenserna blir ett ofrivilligt utanförskap i samhället, där gömda kvinnor har exkluderats ur samhället .

Att som metod för denna studie använda kvalitativ innehållsanalys har visat sig riktig genom att rapporten innehåller information och kunskap som är sammanställt av kvinnor som själva lever gömda. Att analysera Johanssons framförande under tribunalen har gett kompletterande uppgifter kring bakgrunden till skuggrapporten och en djupare förståelse för innehållet i skuggrapporten som inte går att få på annat sätt än genom en intervju med Johansson, vilket av etiska skäl valdes bort inom denna studie. De semistrukturerade intervjuerna med Westerstrand och Samadi har även de gett viktig information och skapat en djupare och bredare kunskap samt förståelse för innehållet i skuggrapporten men även kring det ideella stödet och skyddet som erbjuds till våldsutsatta kvinnor i Sverige genom den erfarenhet och kunskap som Roks som organisation besitter.

Studiens syfte är uppfyllt och frågeställningar är besvarade inom ramen för denna studie. Innehållet i skuggrapporten belyser dock fler problemområden som inte har analyserats eller belysts inom denna studie. Att analysera skuggrapportens innehåll utifrån andra teoretiska perspektiv och med andra metoder hade varit intressant. Speciellt att analysera innehållet ur ett rättsligt perspektiv med fokus på konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Det hade även varit av intresse att ur ett barnperspektiv analysera innehållet eller att genomföra en jämförelsestudie mellan olika länder.

7. Referenslista

Litteraturförteckning:

Ahrne, G & Svensson, P (2015). Handbok i kvalitativa metoder. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber

Andersson Ronja & Strömbäck Emma. (2021). Gömda kvinnor är glömda kvinnor.

Kandidatuppsats, Institutionen för socialt arbete. Umeå: Umeå Universitet.

<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?dswid=-1455&pid=diva2%3A1567800>

[Hämtad: 2022-02-21]

Berelson, B (1952). Content Analysis in Communication Research. New York:Free Press.

Boréus, Kristina i Ahrne, Göran, & Svensson, Peter (2015). Handbok i kvalitativa metoder. 2.,[utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber

Bryman, A (2018). Samhällsvetenskapliga metoder. tredje upplagan Stockholm: Liber

Bäck, Emma A & Altermark, Niklas i Edling, Christofer & Rostami, Amir (red.) (2016).

Våldets sociala dimensioner: individ, relation, organisation. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Elias, Norbert (1939/1991). Från svärdet till plikten: Samhällets förvandlingar. Del 2 av Civilisationsteorin. Stockholm: Atlantis.

Gottzén, Lucas, Bjørnholt, Margunn & Boonzaier, Floretta (red.) (2021[2021]). Men, masculinities and intimate partner violence. Abingdon, Oxon: Routledge

Hedin Emma och Wiberg Madeleine (2020). G(l)ömda kvinnor i samhället. Kandidatuppsats, Sociologiska institutionen. Uppsala: Uppsala Universitet.

<http://uu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1437511&dswid=-1455>

[Hämtad: 2022-02-21]

Johansson, Gabriella (2021). Nätverket Gömda Kvinnors skuggrapport till FN:s tortyrkommitté. Stockholm. <https://www.roks.se/nyheter/gomda-kvinnors-rapport> [Hämtad: 2022-01- 18]

Johansson, Thomas & Lalander, Philip (2018). Vardagslivets socialpsykologi. Upplaga 3
Stockholm: Liber

Lundin, Sandra (2021). Våldsutsatta kvinnor - Gömda och Glömda?. Magisteruppsats,
Juridiska institutionen. Göteborg: Göteborgs Universitet.
<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/67526> [Hämtad: 2022-02-21]

Payne, Malcolm (2015). Modern teoribildning i socialt arbete. 3., svenska utg. Stockholm:
Natur & kultur

Trost, J (2010). Kvalitativa intervjuer. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Lagar:

SFS 1988:688. Lag om kontaktförbud. Stockholm: Justitiedepartementet L6

SFS 1991:481. Folkbokföringslagen. Stockholm: Finansdepartementet S3

SFS 2001:453. Socialtjänstlagen. Stockholm: Socialdepartementet

SFS 2009:400. Offentlighet-och sekretesslagen. Stockholm: Justitiedepartementet L6

SFS 2011:328. Lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

SÖ 1986:1, Proposition 1985/86:17 Konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Undertecknad av Sverige den 4 februari 1985. Beslut om ratifikation 12 december, 1985, deposition av Sveriges ratifikationsinstrument den 8 januari 1986. Konventionen i kraft den 26 juni 1987, även för Sverige. (SÖ 1986:1, Proposition 1985/86:17). Översättning enligt den i prop. 1985/86:17 intagna texten.

Myndighetspublikationer:

Regeringskansliet (2021) Uppdrag att höja kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter, med fokus på kvinnor och barn

<https://www.regeringen.se/498e38/contentassets/7834ee789534444f973c3626b4741560/uppdrag-kunskapshojning-om-valdsutsatta-med-skyddade-personuppgifter-kvinnor-barn-fokus.pdf>

Socialstyrelsen (2020). Kartläggning av skyddade boenden i Sverige. Stockholm:

Socialstyrelsen.

[https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-6-6817.pdf#_utma=1.465340403.1653292214.1653295713.1653295722.3&_utmb=1.1.10.1653295722&_utmc=1&_utmz=1.1653292214.1.1.utmcsr=google|utmccn=\(organic\)|utmcmd=organic|utmctr=\(not%20provided\)&_utmv=-&_utm=38136227](https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-6-6817.pdf#_utma=1.465340403.1653292214.1653295713.1653295722.3&_utmb=1.1.10.1653295722&_utmc=1&_utmz=1.1653292214.1.1.utmcsr=google|utmccn=(organic)|utmcmd=organic|utmctr=(not%20provided)&_utmv=-&_utm=38136227) [Hämtad: 2022-05-15]

Jämställdhetsmyndigheten (2022). 86 GÖMDA KVINNOR OCH DERAS 128 BARN

Djupintervjuer med kvinnor som inte kan synas men vill bli hörda. Stockholm:

Jämställdhetsmyndigheten.

<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/media/eisnlvad/ja-ms-0028-intervjustudie-ta.pdf>

[Hämtad: 2022-03-31]

UN. (2016). List of issues prior to submission of the 8th periodic report of Sweden :

Committee against Torture : draft / prepared by the Committee. Geneva: UN. Committee against Torture. <https://digitallibrary.un.org/record/857760?ln=en> [Hämtad: 2022-01-24]

UN. (2021). Committee against Torture. Concluding observations on the eight periodic report of Sweden: United Nations Human Rights Treaty Bodies (november 2021)

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2fC%2fSWE%2fCO%2f8&Lang=en [Hämtad: 2022-01-24]

Tidskrifter:

Crenshaw Kimberle (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics and Violence Against Women of Color. *Diss, Stanford Law Review*, Vol. 43, No. 6 (Jul., 1991), pp. 1241-1299

Weigl, K. (2020). De gömda kvinnornas nya motståndsrörelse-en tyst protest. *Aftonbladet*, 23juni 2020. Hämtad från:

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/8mnPPW/de-gomda-kvinnornas-nya-motstandsrorelse/>

[Hämtad: 2022-02-18]

Webbsidor:

gomda.kvinnor (2020). Hem. [Instagram]. <https://www.instagram.com/gomda.kvinnor/>

Nationellt centrum för kvinnofrid (2020).NCK kunskapsbank [Hemsida].

<https://nck.uu.se/kunskapsbanken/webbstod-for-kommuner/att-arbeta-med-valdsutsatta/social-tjanstens-insatser-for-valdsutsatta/> [Hämtad:2022-05-15]

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige. [Hemsida]. <https://www.roks.se/>
[Hämtad:2022-04-04]

Skatteverket (2022). Skyddade personuppgifter [Hemsida].

<https://www.skatteverket.se/privat/folkbokforing/skyddadepersonuppgifter.4.18e1b10334ebe8bc80001711.html?q=skyddade> [Hämtad: 2022-01-18]

Tribunalen om våld och vårdnad-mammornas verklighet (2022) [video]. Stockholm:

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige.

<https://www.youtube.com/watch?v=Ok9iAE5WyCQ> [2022-04-02]

Unizon. [Hemsida]. www.unizon.se

8. Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide (Jenny Westerstrand)

Namn:

Titel:

Bakgrundsfakta:

- Beskriv kortfattat bakgrunden till Roks?
- Varför engagerar du dig inom organisationen?
- Beskriv din relation till nätverket gömda kvinnor

Rapporten

- Hur kommer det sig att ni presenterade rapporten?
- Varför valde ni att åka till Genève, när möjligheten fanns att medverka på länk?
- Beskriv processen från ni kom till Genève tills ni lämnade.
- Vad för slags frågor ställdes av kommittén till er?
- Hur var din upplevelse av kommittén efter ni presenterat rapporten?

Rekommendationerna

- Vad anser Roks om de rekommendationer som Sverige fick?
- Nätverket menar att gömda kvinnor utsätts för brott mot tortyrkonventionen, Vad är Roks uppfattning kring detta?

Bilaga 2: Intervjuguide (Adine Samadi)

Namn:

Titel:

Bakgrundsfakta:

- Beskriv kortfattat bakgrunden till Roks?
- Varför engagerar du dig inom organisationen?
- Beskriv din relation till nätverket gömda kvinnor

Rapporten

- I skuggrapporten framkommer det att Nätverket har en oro kring den utveckling som sker. Vad är Roks uppfattning kring nätverkets oro?
- Finns det enligt Roks belägg för Nätverkets oro?
- Vad är anledningen till att jourernas verksamheter minskar? Trots att regeringen ha beviljat mer permanenta medel till jourerna
- Varför tror Roks att kvinnor nekas stöd och skydd på en jour idag?